

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Louise Södervall

Fortsatt skydd för kvinnliga brottsoffer

Är kontaktförbudet tillräckligt för att skydda de kvinnor som fallit offer för våld i nära relationer?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sverker Jönsson

Termin: HT 2015

Innehållsförteckning

SUMMARY	3
SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	5
1.1 SYFTE	5
1.2 FRÅGESTÄLLNING.....	6
1.3 AVGRÄNSNING	6
1.4 METOD.....	6
1.5 MATERIAL	7
2 VÅLD I NÄRA RELATION	8
2.1 KVINNLIGA BROTTSOFFER.....	8
2.2 BAKGRUND.....	8
2.3 KVINNOFRIDSREFORMEN OCH DEN STRAFFBELAGDA GÄRNINGEN	9
2.4 VÅLDETS KARAKTÄR	10
2.5 DÖDLIGT VÅLD	11
3 FORTSATT SKYDD	12
3.1 SAMVERKAN	12
3.1.1 <i>Hälso- och sjukvården</i>	12
3.1.2 <i>Rättsväsendet</i>	13
3.1.3 <i>SARA – Bedömning av risk för framtida partnervåld</i>	13
3.2 SKYDDSÅTGÄRDER	14
3.2.1 <i>Skydd av personuppgifter</i>	14
3.2.2 <i>Skyddspaket och skalskydd</i>	15
4 KONTAKTFÖRBUDET	16
4.1 BAKGRUND.....	16
4.2 GÄLLANDE RÄTT	16
4.3 VEM BEVILJAS ETT KONTAKTFÖRBUD?	18
4.4 FUNGERAR KONTAKTFÖRBUDET I PRAKTIKEN?.....	19
4.4.1 <i>Överträdelser</i>	19
4.4.2 <i>Påföljd</i>	19
5 NY LAGSTIFTNING	21
6 ANALYS	22
6.1 VÅLD MOT KVINNOR I EN NÄRA RELATION	22
6.2 UTVÄRDERING AV LAGARNA	23
6.3 SLUTSATS	25
KÄLLFÖRTECKNING	26

Summary

The purpose of this essay has been to investigate what the continued protection of women, who have been exposed to violence in a close relationship includes and whether or not the protection that is offered, specifically the restraining order, works in practice. Men's violence towards women is not a new phenomenon but it wasn't until recently that it became an important political standpoint and a significant concern for the community.

The government has set a goal that men's violence towards women should cease to exist. It is a very ambitious goal but shows that the public takes these crimes very seriously. In an investigation made by the Crime-preventing council (Brå), it was revealed that roughly 6.8 percent of the Swedish population was during the year of 2012, exposed to violence by a current or previous partner. It is also estimated that each year, in average 17 women are killed by their current or previous partner.

The support and protection that is being offered today puts considerable pressure on the woman and is ultimately very ineffective if the perpetrator is persistent. The authorities involved work hard so that these women will get the protection they need but it is still not enough. Laws have been introduced and changes have been made, so that we may see an end to this problem, but the violence and the statistics remain and are unfortunately unchanged.

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka hur det fortsatta skyddet ser ut för de kvinnor som utsatts för våld i en nära relation och hur skyddet, specifikt kontaktförbudet, fungerar i praktiken. Mäns våld mot kvinnor är inget nytt fenomen men det är först nu på senare tid som det har kommit upp på den politiska dagordningen och blivit en viktig angelägenhet för samhället. Regeringen har satt upp ett mål: att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det här är ett väldigt ambitiöst mål men visar på att allmänheten tar detta samhällsproblem på allvar. I en undersökning från 2012 gjord av Brottsförebyggande rådet kom man fram till att 6.8 procent av Sveriges befolkning utsatts för våld av en aktuell eller tidigare partner. Mer skrämmande är dock att 17 kvinnor dödas varje år av en aktuell eller tidigare partner.

Skyddet som existerar idag innebär stora påfrestningar och förändringar för kvinnan och är i slutändan verkningslös om förövaren är ihärdig. De involverade myndigheterna jobbar hårt för att de kvinnor som utsatts för partnervåld ska få det skydd de behöver men det är ändå inte tillräckligt. Lagar har introducerats och lagändringar har införts, allt för att komma till bukt med detta samhällsproblem, men våldet och statistiken kvarstår och är i princip oförändrade.

1 Inledning

”Kvinna nekades kontaktförbud – mördades i sitt hem.”¹ Så här löd rubrikerna den 16 september i år (2015). I juni, bara någon månad innan mordet begicks dömdes mannen för misshandel på sin fru. I och med detta ansökte frun om skilsmässa och begärde även kontaktförbud. Att kvinnan skulle beviljas ett kontaktförbud kan anses som en självklarhet, mannen hade ju visat att han var kapabel att ta till våld. Ändå avslog åklagaren hennes ansökan och vad som hände sedan vet vi redan.

2007 kom Brottsförebyggande rådet (Brå) ut med en rapport om utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. Där konstaterade man att det i genomsnitt mellan åren 1990-2004 dödades 90-100 personer per år. 17 av dessa är kvinnor som dödats av en man de hade eller har haft en relation med.² Några år senare kom Brå ut med en annan rapport som kartlade brott i nära relationer, som uppgav att 6,8 procent av befolkningen har utsatts för våld i en nära relation under året 2012. Skillnaden mellan män och kvinnor som utsätts för våld i en nära relation skiljer sig enbart med några få tiondelar men man slår fast att kvinnor i större utsträckning utsätts för grövre våld.³

Våld i en nära relation med dödlig utgång har de senaste åren minskat men är fortfarande ett allvarligt samhällsproblem och det får en att fråga sig – är den nuvarande regleringen tillräcklig? Har vi gjort allt vi kunnat för att skydda de personer som redan är utsatta och sårbara? Om inte, hur många fler kvinnor ska behöva dö för att stärka det befintliga skyddet och för att ta brott i nära relationer på allvar?

1.1 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka hur det fortsatta skyddet ser ut för kvinnliga brottsoffer som råkat ut för våld i en nära relation. Genom att fokusera på kontaktförbudet och dess effektivitet ska jag undersöka huruvida lagen om kontaktförbud är tillräcklig för att skydda kvinnliga brottsoffer från fortsatt våld och hot och huruvida tillämpningen följer lagens ändamål. För att kunna granska kontaktförbudets effektivitet ska jag även undersöka polisens och åklagarens roll vid beviljandet av ett kontaktförbud.

---

¹ <http://www.dn.se/sthlm/kvinna-nekades-kontaktforbud-mordades-i-sitt-hem/>.

² Brå, rapport 2007:6, s. 21.

³ Brå, rapport 2014:8, s. 7.

1.2 Frågeställning

För att kunna fullgöra syftet med den här uppsatsen har jag valt att fokusera på tre frågeställningar som den här uppsatsen kommer att bearbeta och besvara:

- Hur ser det fortsatta skyddet för brottsoffer ut?
- Är kontaktförbudet tillräckligt för att skydda kvinnor som fallit offer för våld i nära relationer?
- Vad har de senaste lagändringarna som gjorts inom detta rättsområde haft för effekt?

1.3 Avgränsning

Brottsoffer är en väldigt bred term som saknar en direkt definition i lagstiftningen och kan i princip omfatta vem som helst. Det finns många grupper av särskilt utsatta och sårbara som hade varit intressanta att undersöka men jag har valt att avgränsa mig till mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Jag kommer att diskutera de olika möjligheterna som finns för fortsatt skydd efter att ett brott har begåtts men jag har valt att fokusera på kontaktförbudet för att undersöka dess effektivitet och se hur det fungerar i praktiken.

Personer som har blivit utsatta för ett brott kommer att komma i kontakt med ett flertal aktörer – polis, åklagare, domstol, kriminalvård, sjukvård, brottsoffermyndigheten, socialtjänsten och så vidare. Alla dessa aktörer har en viktig roll när det kommer till det fortsatta skyddet av brottsoffer men på grund av utrymmesskäl har jag valt att avgränsa mig till enbart ett fåtal av dessa aktörer.

1.4 Metod

I uppsatsen kommer jag främst att använda mig av den rättsdogmatiska metoden tillsammans med rättssociologi. Den rättsdogmatiska metoden handlar om att man med utgångspunkt i vad som står i lagstiftning, rättspraxis, förarbeten och litteratur tolkar och fastställer rättsregler.⁴ Borgström/Hollander menar att man genom att använda sig av en rättsdogmatisk metod kan undersöka vilka juridiska beslut det är som bör fattas medans man med hjälp av rättssociologin kan undersöka konsekvenserna och effekterna

---

⁴ Korling & Zamboni, 2013, s. 21.

av just dessa beslut.⁵ Det här just det här som är syftet med min uppsats, att genom ett kritiskt perspektiv studera den nuvarande lagstiftningen och undersöka dess effekter och konsekvenser.

1.5 Material

Utgångspunkten i den här uppsatsen har varit svensk lagstiftning och dess förarbeten. Ett av uppsatsens syften har varit att belysa rådande rättsläge och det är då dessa två källor har kommit väl till hand. Den andra delen av uppsatsen analyserar och undersöker lagens praktiska tillämpning, hur tillämpas dessa lagar och är det förenligt med lagens ändamål? För att besvara dessa frågor har jag använt mig av litteratur, främst inom juridik för att förstå hur rättsläget ser ut idag, men även inom sociologi för att undersöka konsekvenserna och effekterna av dessa lagar. Brottsförebyggande rådet kommer årligen ut med nya rapporter som belyser rättsläget för brottsoffer. Det finns många rapporter som klarlägger och granskar våldet mot kvinnor och dessa rapporter har varit till stor hjälp i min uppsats.

---

⁵ Hollander & Borgström, 2009, s. 13.

2 Våld i nära relation

2.1 Kvinnliga brottsoffer

Brottsoffer är inte en titel som är reserverad för en särskild grupp utan vem som helst kan bli ett brottsoffer. Trots detta finns det grupper av människor som är särskilt utsatta och sårbara. Dessa personer är på grund av sitt kön, religion, sexuella läggning, ålder och etnicitet särskilt utsatta för brott. Kvinnor är en av grupperna som pekas ut som särskilt sårbara. Att påstå att halva jordens befolkning är en särskilt utsatt grupp är något generaliserande men allt för ofta kännetecknas våldet mot kvinnor av ett systematiskt förtryck av kvinnan som person.⁶

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är med andra ord inget nytt fenomen. Hur samhället och lagstiftaren har valt att se på problemet har dock förändrats och utvecklats under en lång tidsperiod. ”Lagarna utgör alltid en spegling av och ett uttryck för samhällets värderingar. Samtidigt verkar lagarna konserverande och förstärkande i samhällslivet. Kvinnors liv påverkas i hög grad av det sätt på vilket lagarna tolkas.”⁷ Detta citat från en offentlig utredning om våld mot kvinnor, belyser tydligt lagens betydelse inom detta område. Samhällets värderingar har ändrats i takt med tiden och lagstiftarna har inte haft något annat val än att anpassa lagarna. För att få en inblick av hur utvecklingen av våld mot kvinnor i nära relationer har sett ut historiskt inleds detta stycke med en kort historisk bakgrund.

2.2 Bakgrund

På medeltiden i Sverige var det landskapslagarna som reglerade rättsläget och enligt dessa lagar hade mannen rätt att aga sin hustru, så länge agan skedde i hemmet var det straffritt. Skulle dock mannen slå sin fru inför personer utanför hushållet fick han betala böter.⁸ Hustruaga var med andra ord en legitim gärning även om det fanns vissa begränsningar. Sverige var vid den här tidpunkten ett bondesamhälle med mannen som husbonde. Titeln kom med vissa rättigheter, bland annat makten att styra över hushållet. Mannens lagliga rätt att aga sin hustru försvann i och med 1864 års strafflag, men

---

⁶ Lindgren, Petterson & Hägglund, s. 98.

⁷ SOU 1995:60, Kvinnofrid, s. 95.

⁸ Ibid.

kvinnan var fortfarande underordnad mannen.⁹ 1864 års strafflag innehöll även en annan förändring, misshandel som inte klassades som grov och som skedde privat krävde angivelse från hustrun. Det fanns ett stort motstånd mot att lagstiftaren och samhället skulle intervensera i familjens privata angelägenheter¹⁰ och det märktes framförallt i lagstiftningen som förändrades oerhört långsamt.

Under 1900-talet skedde många stora förändringar när det kom till kvinnors jämställdhet. Rättsläget kring mäns våld mot kvinnor förblev dock under många årtionden oförändrat. Det var först på 1970-talet som våldet mot kvinnor blev en politisk fråga. Våldet gick från att vara en privat angelägenhet till att bli ett viktigt offentligt och politiskt problem. Två av många viktiga lagändringar som förändrade rättsläget för kvinnor var fri skilsmässa som infördes 1973 och 1982 infördes en lagregel vilket ledde till att misshandel i hemmet föll under allmänt åtal.¹¹

2.3 Kvinnofridsreformen och den straffbelagda gärningen

Våldet mot kvinnor hade kommit upp på dagordningen men det saknades fortfarande lagstiftning mot våld i nära relationer. 1998 introducerades ett nytt brott – kvinnofridskränkning. Den tar sikte på upprepade kränkningar som riktar sig mot en kvinnlig närstående.¹² I propositionen till lagen beskriver man våld mot närstående och specifikt mot kvinnor som ett allvarligt samhällsproblem. I och med att man införde ett nytt brott i brottsbalken lyfte man fram det våld som kvinnor utsätts för i hemmet, det blev ett ställningstagande: att samhället tog avstånd från denna typ av våld. Brottsbalkens 4 kap 4a§, så som den lyder idag, tar sikte på brottsliga gärningar som brott mot liv och hälsa, frihet och frid, sexualbrott, skadegörelsebrott och brott mot kontaktförbudet. Första stycket är könsneutralt och tar sikte på upprepade brottsliga och kränkande gärningar riktat mot en närstående. Det andra stycket i paragrafen pekar specifikt ut mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Paragrafen utesluter enskilda händelser, den tar istället sikte på ett mönster av övergrepp, både psykiska, fysiska och sexuella vars syfte varit att skada personens integritet och självkänsla.

---

⁹ Burman, 2007, s. 67.

¹⁰ Ibid, s. 67-68.

¹¹ Nordborg, 2014, s. 46-47.

¹² Prop. 1997/98:55, s. 1.

2006 beslutade riksdagen att anta ett antal mål inom jämställdhetspolitiken. Ett av dessa mål var att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.¹³ Även här förtydligar man att våldet ses som ett allvarligt samhällsproblem som inte har minskat och att det ska fortsätta vara en prioritet och styra myndigheternas arbete.¹⁴ Målen gäller än idag.

2.4 Våldets karaktär

Partnervåld skiljer sig på flera olika sätt från andra typer av våld. Förövaren är i det här fallet en person som står eller har stått kvinnan väldigt nära, offret har haft en känslomässig och intim relation med förövaren, våldet sker oftast i hemmet utan någon som helst insyn från samhället och ofta finns barn med i bilden.

Det våld som vissa kvinnor utsätts för av sin partner följer ingen särskild mall utan varje enskilt fall ser olika ut. Historiskt sett har familjen och vad som sker bakom stängda dörrar varit en privat angelägenhet som samhället inte har haft rätt att beblanda sig med. Det är mycket troligt att delar av det synsättet lever kvar än idag. I en studie från Nationellt Centrum för Kvinnofrid från 2014, angav 46 procent av kvinnorna (10 000 kvinnor tillfrågades) att de någon gång i sitt liv har utsatts för våld (fysiskt, psykiskt eller sexuellt).¹⁵ När man frågade specifikt de vuxna kvinnorna så var förövaren i de flesta fallen en aktuell eller tidigare partner. I tidigare nämnd rapport från Brå så uppgav man att 6.8 procent av befolkningen hade utsatts för brott av en närstående under 2012. Det här är två rapporter som tydligt visar det våld som pågår bakom stängda dörrar. Enligt Brå ökar anmälningsbenägenheten men det finns fortfarande ett stort mörkertal.¹⁶ En av flera anledningar till varför detta mörkertal existerar är att de kränkande och brottsliga handlingarna som kvinnan utsätts för till slut normaliseras. Det långa misshandelsförhållandet gör att kvinnan gradvis ger upp. Normaliseringen innebär att båda parter uppfattar våldet som del av vardagen, för kvinnans del är det konsekvenserna ”av att under lång tid ha levt med hot tvång och hjärntvätt”¹⁷ som får henne att uppfatta våldet som normalt. Den våldsprocess en kvinna kan utsättas för består till stor del av fysiskt våld men kombineras ofta med andra typer av hot och kränkningar. Psykologiskt våld kan innehålla allt från kränkande anklagelser och

---

¹³ Prop. 2005/06:155, s. 1.

¹⁴ Ibid, s. 65-67.

¹⁵ NCK, En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa, s. 50.

¹⁶ Brå, rapport 2012:13, s. 255.

¹⁷ Larsson, 2006, s. 12.

glåpord till hot om vedergällning och bestraffning om kvinnan inte gör som mannen säger. Även social isolering används av mannen för att isolera kvinnan från hennes släkt och vänner och på så vis öka hans kontroll över kvinnan.¹⁸ Våldet och den sociala isoleringen bidrar till att sakta utplåna kvinnans identitet så pass att hon till slut inte har något annat val än att anpassa sig till våldet. Som vi har sett historiskt har mannen varit överordnad kvinnan och man menar att dagens våld mot kvinnor är ett uttryck för att vidhålla denna ”könsmaktsordning”.¹⁹

2.5 Dödligt våld

Hittills har fokus legat på de kvinnor som upplevt våld i en nära relation men där de brottsliga handlingarna inte har gått längre än psykiska, fysiska och sexuella kränkningar, men våldet kan även ha dödliga konsekvenser. I genomsnitt mördas 17 kvinnor varje år av en närstående.²⁰ Den farligaste fasen för en kvinna som har levt i en våldsrelation är vid tidpunkten kring uppbrottet eller efter en polisanmälan.²¹ När man har kollat på motiven till brottet anses svartsjuka och separationsproblem många gånger vara anledningen till att våldet eskalerar och dödandet är ofta ett resultat av en längre tids våld mot kvinnan.²² Enligt Brå så har ungefär hälften av de offer som dödats av en närstående tidigare gjort en polisanmälan mot just den personen som senare skulle komma att ta deras liv.²³ Det faktum att 40 procent av de kvinnor som fallit offer för dödligt våld i en nära relation tidigare har gjort en polisanmälan mot samma man, indikerar att det finns mer att göra när det kommer till det fortsatta skyddet.

---

¹⁸ Ibid, s. 21.

¹⁹ Prop. 2005/06:155, s. 67.

²⁰ Brå, rapport 2007:6, s. 21.

²¹ Wilson & Daly, 1992, s. 89-90.

²² Dugan mfl, Explaining the decline in intimate partner homicide, s. 189.

²³ Brå, rapport 2007:6, s. 23 & 57.

3 Fortsatt skydd

En kvinna som utsatts för våld i en nära relation och som anmäler detta kommer att komma i kontakt med flera olika aktörer, allt från sjukvården, socialtjänsten, polisen och även många frivilligorganisationer.

I det här stycket ska jag redogöra för hur det fortsatta skyddet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation ser ut. Det blir en kort genomgång av några av de olika myndigheterna som en utsatt kvinna kan tänka sig komma i kontakt med samt några av de skyddsåtgärder som finns, för att i nästa stycke fokusera på just kontaktförbudet.

3.1 Samverkan

För att de kvinnor som utsatts för våld i en nära relation ska få den hjälp de behöver krävs det att alla inblandade myndigheter och organisationer samverkar med varandra. Hjälp kan i det här fallet handla om en mängd olika saker som berör flera myndigheter samtidigt. Enligt 6§ i förvaltningslagen (1986:223) är myndigheterna skyldiga att samverka för att underlätta både för enskilda och för andra myndigheter. Det är viktigt att de olika myndigheterna samarbetar för att ett bättre resultat ska uppnås. För att de kvinnor som utsatts för våld inte ska falla mellan stolarna eller skickas runt mellan olika myndigheter är det viktigt ”att problemen angrips på bred front och att alla tar sitt ansvar”.²⁴

3.1.1 Hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvården är en av dessa aktörer som ofta blir den första myndigheten som kvinnor kommer i kontakt med efter en misshandel.²⁵ Tyvärr kan det även bli den sista då många brott inte kommer till polisens kännedom. Det är just därför som det är extra viktigt att hälso- och sjukvården har kunskap och utbildning om de resurser som samhället kan erbjuda den utsatta kvinnan när det kommer till fortsatt skydd och hjälp.²⁶

---

²⁴ Björck, 2014, s. 119.

²⁵ Lundgren, m.fl. Slagen dam, s. 51.

²⁶ Wijma, Heimer & Wijma, 2002, s. 2264.

3.1.2 Rättsväsendet

Polisens roll i samhället är att utreda och förebygga brott. För att polisen ska få möjligheten att utreda ett eventuellt brott krävs det att de har fått kännedom om eventuella brottsliga gärningar. För att förövaren ska kunna ställas till svars för sina handlingar krävs det ofta att brottsoffret medverkar aktivt i förundersökningen. Polisens agerande och åtgärder när de kommer i kontakt med en kvinna som utsatts för våld är väldigt viktiga, särskilt då många kvinnor tar tillbaka sin anmälan eller ändrar sina uppgifter redan dagen efter hon lämnade in anmälan.²⁷ Den sociala isoleringen och hot från mannen kan få kvinnan att ta tillbaka sin anmälan. Även här blir polisens samverkan med andra myndigheter extra viktig då det gäller att visa kvinnorna att deras problem tas på allvar.

Har en anmälan gjorts och en förundersökning inletts är det viktigt för kvinnan att få den information hon behöver. Kvinnan har rätt att få information om de möjligheter som finns för att få hjälp men även information som har med utvecklingen i det egna ärendet att göra och de beslut som tas. Den här typen av information förmedlas antingen av polisen eller kriminalvården.²⁸

3.1.3 SARA – Bedömning av risk för framtida partnervåld

Anmälningsbenägenheten har ökat i Sverige vilket har lett till ett större behov av olika riskbedömningar för myndigheterna. Nordamerika hade samma problem, där var lösningen att utarbeta en gemensam manual för de olika myndigheterna att följa när man hade att göra med våld i en nära relation, eller partnervåld som de kallar det.²⁹ I Sverige används denna manual främst av polisen och kriminalvården men även åklagaren kan använda sig av manualen vid beslut om tvångsåtgärder i samband med förundersökningen eller vid utfärdanden av kontaktförbud.³⁰

Modellen heter SARA – Spousal Assault Risk Assessment – och är en manual/checklista för myndigheter att använda sig av när de ska bedöma risken för upprepat partnervåld. Tanken bakom SARA är att den ska vara ett så ”tillgängligt och användarvänligt instrument som möjligt, så att alla yrkesgrupper inom rättsväsende,

---

²⁷ Larsson, 2006, s. 73.

²⁸ Nylén, 2014, s. 208.

²⁹ Kropp, 1999, s. 8.

³⁰ Larsson, 2006, s. 79.

kriminalvård, och hälso- och sjukvård som kommer i kontakt med partnervåld skulle kunna använda det.”³¹. Manualen består av ett antal frågor och påståenden som ska graderas efter en tregradig skala. Det man tar hänsyn till är kriminell bakgrund, psykosocial anpassning, tidigare partnervåld, aktuell brottslighet och andra överväganden. Poängen räknas sedan ihop och man får en summering av riskbedömningen och huruvida det föreligger en låg, medel eller hög överhängande risk för partnervåld eller våld riktat mot andra. Denna modell har kommit att användas särskilt vid häktesförhandlingar och vid val av påföljd då man utgår från helheten av fallet och därifrån beslutar om nödvändiga åtgärder. Manualen är inte uttömmande, varvid det kan finnas flera faktorer som spelar in när det kommer till riskbedömningen. Enligt författarna och skaparna till den här manualen så ska man se SARA som en checklista som innehåller de grundläggande faktorerna som alltid ska beaktas.³²

3.2 Skyddsåtgärder

Trots att man aktivt jobbar för förebygga våld mot kvinnor i nära relationer är det ändå många som råkar illa. Den farligaste tiden för en kvinna som levt i en relation där våld har förekommit är som jag nämnt tidigare precis efter uppbrottet eller efter en polisanmälan. Det är därför extra viktigt att de skyddsåtgärder som polisen och samhället erbjuder dessa kvinnor fungerar. Även andra myndigheter erbjuder skyddsåtgärder men detta sker oftast i samråd med polisen. Efterkommande stycken kommer behandla några utav dessa skyddsåtgärder som erbjuds men är inte uttömmande.

3.2.1 Skydd av personuppgifter

Skydd av personuppgifter omfattar ett antal åtgärder som polisen kan ta till, bland annat spärrmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter.

Spärrmarkering används när man misstänker att förövaren kan komma att efterfråga vissa uppgifter om den utsatta. Skatteverket kan då föra in en spärrmarkering i folkbokföringsregistret, som spärrar den utsattas personuppgifter från att lämnas ut utan

---

³¹ Kropp, 1999, s. 12.

³² Kropp, 1999, s. 12.

att man har genomfört en särskild prövning.³³ Det som skyddas är adress, telefonnummer, personnummer, civilstånd och barn.

En annan åtgärd som används är kvarskrivning. Kvarskrivning innebär att den utsatta, trots att hon har nytt boende på en ny adress, är folkbokförd på sin gamla adress. Kvarskrivning går att kombinera med spärrmarkering.³⁴

Fingerade personuppgifter används som åtgärd när de andra skyddsåtgärderna bedöms som otillräckliga.³⁵ Enligt 1§ i lagen om fingerade personuppgifter (1991:483) så kan en person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet få medgivande att ändra personuppgifter om sig själv. Fingerade personuppgifter innebär en stor omställning för personen ifråga då man måste lämna sitt gamla liv bakom sig och klippa alla band med vänner och släkt under en obestämd tid. Det är därför den används som sista utväg om kvarskrivning och kontaktförbud inte anses som tillräckligt.

3.2.2 Skyddspaket och skalskydd

Ett av de skyddspaket som polisen erbjuder är ett så kallat trygghetspaket. Dessa paket kan se olika ut men innehåller oftast en larmtelefon med GPS (vilket gör det möjligt för polisen att spåra brottsoffret om kvinnan slår larm), inspelningsenhet och akustiskt larm.³⁶ Ett annat så kallat trygghetspaket som används är ett ökat skalskydd, vilket innebär att man anpassar den utsatta kvinnans hem efter den hotbild hon lever i till exempel genom att förstärka dörrar och fönster och installera larm.³⁷

Vid extrema fall där hotet anses som akut och om man omfattas av skyddsprogrammet för brottsoffer kan det bli aktuellt med en livvakt.³⁸

En annan skyddsåtgärd som jag hittills inte har nämnt är kontaktförbudet. Då frågeställningen till uppsatsen berör just kontaktförbudet och dess effektivitet kommer jag att diskutera just denna skyddsåtgärd mer utförligt i kommande stycke.

---

³³ Nylén, 2014, s. 232.

³⁴ Nylén, 2014, s. 232.

³⁵ Fredriksson & Malm, 2012, s. 76.

³⁶ Ibid, s. 78.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

4 Kontaktförbudet

4.1 Bakgrund

Lagen om besöksförbud trädde i kraft den 1 juli, 1988. 2011 ändrades lagens rubrik och heter nu istället lag om kontaktförbud (1988:688). Tanken bakom lagen var att man skulle erbjuda ett bättre skydd för de människor som utsatts för förföljelse och andra allvarliga trakasserier. Man angav även i propositionen att skyddet framförallt var tänkt att skydda de kvinnor som utsatts för misshandel och andra övergrepp av män de har eller har haft en parrelation med.³⁹ Tidigare skydd för de som utsatts för misshandel och trakasserier var de straffrättsliga regler som fanns för den brottsliga gärningen. Det fanns med andra ord inget förebyggande skydd. Hemfridsbrott och olovligt intrång var två brottsliga handlingar där kvinnor saknade skydd från deras våldsbenägna makar, då det inte var olagligt för en make att befinna sig i eller tränga sig in i deras gemensamma bostad även om det var mot hustruns vilja.⁴⁰

Trots den tydliga fokusen på kvinnliga brottsoffer är lagen generellt utformad, man behöver alltså inte vara kvinna och i en parrelation med förövaren för att få skydd enligt lagen.

4.2 Gällande rätt

2011 införde man ett antal lagändringar i lagen om kontaktförbud, syftet med lagändringarna var att ”stärka förbudets brottsförebyggande effekt och förbättra det skydd som förbudet har som avsikt att ge.”⁴¹ För det första bytte man, som jag nämnde tidigare, namn från besöksförbud till kontaktförbud för att förtydliga att förbudet inte enbart gäller besök utan även telefonsamtal, sms och liknande.⁴² Man införde även en regel om att åklagaren särskilt ska beakta om den person som förbudet riktar sig emot har begått brott mot någon annan person tidigare. I enlighet med tidigare lagstiftning meddelades kontaktförbud i princip endast om den som kontaktförbudet avsåg redan hade gjort sig skyldig till ett brott mot just den som förbudet avsågs skydda. Man ansåg att dessa lagändringar var nödvändiga då man hade upptäckt i tidigare utvärderingar att

---

³⁹ Prop. 1987/88:137, s. 1 & 13.

⁴⁰ Ibid, s. 8.

⁴¹ Prop. 2010/11:45, s. 1.

⁴² Ibid, s. 36-37.

den tidigare besöksförbudslagen tillämpades för restriktivt.⁴³ Men i en uppföljande rapport från 2015 kunde man konstatera att trots ändringar i lagen kunde man inte se någon större ökning när det kom till antal beviljade kontaktförbud och bara 1/5 av de tillfrågade åklagarna angav att lagändringarna hade en påverkan på deras bedömning.⁴⁴ Kontaktförbud får enligt 1§ i lagen om kontaktförbud meddelas ”om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avser skydda.” En person som har fått ett kontaktförbud får varken besöka eller på något annat sätt kontakta den person som förbudet är tänkt att skydda. Skulle detta skydd inte vara tillräckligt finns det ytterligare tre nivåer av kontaktförbudet. För de som bor tillsammans i en gemensam bostad finns det möjlighet att ansöka om kontaktförbud avseende gemensam bostad enligt 1a§ i lagen. Om skyddet i 1§ inte anses som tillräcklig går det att utvidga kontaktförbudet. Enligt 2§ får den person som förbudet är riktat emot inte uppehålla sig i närheten av den som förbudet avser skydda. Detta gäller personens bostad, arbetsplats och övriga ställen som personen brukar vistas på. Överträder man ett utvidgat kontaktförbud kan förbudet utökas ytterligare till att omfatta ännu större områden. Ett sådant beslut, om särskilt utvidgat kontaktförbud, ska förenas med villkor om elektronisk övervakning (se 3st i 2§). Elektronisk övervakning innebär att personen ifråga bär en fotboja med inbyggd GPS. Om personen går in i ett så kallat fredat område larmas polisen som då kan skicka ut en patrull men även den som skyddas uppmärksammas på att den övervakade är i närheten.⁴⁵

Kontaktförbudet meddelas för viss tid. När det kommer till kontaktförbud avseende gemensam bostad är det högst två månader som får meddelas, vid särskilt utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning är det högst sex månader som gäller. För både ”vanligt” kontaktförbud och utvidgat kontaktförbud är det högst ett år (se § 4 i lagen om kontaktförbud).

En ansökan om kontaktförbud ska göras hos polisen eller hos åklagaren, men det är upp till åklagaren huruvida frågan ska tas upp och prövas.

---

⁴³ Prop. 2010/11:45, s. 39.

⁴⁴ Brå, rapport 2015:3, s. 7.

⁴⁵ Prop. 2010/11:45, s. 47.

4.3 Vem beviljas ett kontaktförbud?

Hur många är det då som ansöker om kontaktförbud varje år? Enligt brottsförebyggande rådet så är det drygt 12 000 ansökningar varje år, 2013 låg den siffran på 12 850.⁴⁶ Men att ha ansökt om ett kontaktförbud innebär inte nödvändigtvis att man beviljas ett. Det är bland annat här som hot- och riskbedömningsmanualen SARA kommer in och får betydelse. Polisens bedömning av situationen är ett viktigt underlag för åklagaren när beslut ska fattas om kontaktförbud. Det är dock inte det enda underlaget åklagaren har att gå på. När så pass ingripande åtgärder, som kontaktförbudet ändå är, ska införas gäller det att titta på alla sammanlagda omständigheter och inte enskilda incidenter.⁴⁷ Stiftelsen Tryggare Sverige har i en rapport från 2011 beskrivit det som att det är åklagarnas ”magkänsla” som avgör huruvida ett kontaktförbud beviljas eller inte.⁴⁸ Åklagarna följer med andra ord ingen strukturerad riskbedömningsmanual som den polisen använder sig utav, utan varje enskild åklagare gör en egen individuell bedömning.

2013 kom som sagt 12 850 ansökningar om kontaktförbud in, av dessa var det endast 1/3 som beviljades, 4 321. Enligt Brå ökar både antalet ansökningar och antalet avslag.⁴⁹ Varför så många som 2/3 av alla ansökningar avslås är en fråga som Brå har diskuterat. De menar bland annat att antalet okvalificerade ansökningar har ökat, att de som informerar om kontaktförbudet och dess förutsättningar inte alltid har tillräckligt med information om vem som beviljas ett kontaktförbud.⁵⁰ Man pekar även på stora regionala skillnader. Mellan olika åklagarmyndigheter i landet kan det variera mellan 20 till 48 procent i antal beviljade kontaktförbud. I en tillsynsrapport från åklagarmyndigheten konstaterades det att Norrköpings Åklagarkammare är den kammare som beviljar flest kontaktförbud i landet, 52 procent av alla inkomna ansökningar. Eskilstuna Åklagarkammare beviljar däremot endast 18 procent.⁵¹ Detta innebär att huruvida kontaktförbud beviljas eller inte, till stor del beror på vilken del av landet kvinnan bor i.

Skillnader i kvalitén på polisens ansökningar och det faktum att det i slutändan är en individuell bedömning lyfts fram som orsaker till de regionala skillnaderna. Man

---

⁴⁶ Brå, rapport 2015:3, s. 6.

⁴⁷ Brå, rapport 2007:2, s. 36-37.

⁴⁸ Strandell, 2011, s. 8.

⁴⁹ Brå, rapport 2015:3, s. 6-7.

⁵⁰ Ibid, s. 7.

⁵¹ Åklagarmyndigheten, tillsynsrapport 2013:4, s. 44.

påpekar även att åklagarnas riskbedömningar skulle bli mer enhetliga om man som polisen, använde sig av de strukturerade hot- och riskbedömningarna som finns, däribland SARA.⁵²

4.4 Fungerar kontaktförbudet i praktiken?

Ser man till lagstiftningen är det mycket som har hänt de senaste årtiondena. Flera nya lagar har introducerats och förstärkts för att öka skyddet och förbättra situationen för de kvinnor som utsatts för våld i en nära relation. Men hur ser situationen för de kvinnor som fått kontaktförbudet ut? Kan ett förbud få männen att upphöra med deras våldsamma beteende?

4.4.1 Överträdelser

Enligt statistik som Brå har fått tagit del av så framkommer det att nästan var tredje ”förbudsperson” misstänks för överträdelse av kontaktförbudet. Av de ca 3-4 000 personer som beviljas kontaktförbud är det varje år mellan 912 och 1 003 förbudspersoner som misstänkts ha överträtt dessa kontaktförbud.⁵³ Denna statistik visar på att kontaktförbudet i viss mån har en brottsförebyggande effekt, men i de allvarligare fallen där överträdaren är extremt envis är den i princip betydelselös för den utsatta. ”Jag tycker ibland att man känner sig så tafatt med det här lilla kontaktförbudet att det är det vi kan erbjuda, och många säger: Det är ju bara en papperslapp, vad ska det hjälpa mig? Och ibland så gör det ju verkligen det, men har vi de här riktiga stalkers då hjälper ju inte det... Och det vill jag också ha sagt i det här sammanhanget då, att kontaktförbud hindrar ju inte någon från att begå mord. Det är liksom, tror jag, en övertro på det.”⁵⁴ Det här är ett uttalande från en anonym åklagare i en rapport från Brå. Precis som han säger så innebär ett kontaktförbud inte något verkligt skydd. I majoriteten av fallen, ca 2/3 så har kontaktförbudet en avskräckande effekt, men för de, vars förövare är obeveklig betyder ett kontaktförbud i princip ingenting.

4.4.2 Påföljd

Om förbudspersonen överträder kontaktförbudet ska man göra en polisanmälan. Men trots att man har kontaktförbudet som stöd för sin talan är det få polisanmälningar som

---

⁵² Brå, rapport 2015:3, s. 8.

⁵³ Ibid, s. 65.

⁵⁴ Ibid, s. 66.

leder till åtal. Mellan 2010 och 2013 har uppklaringsprocenten legat på ca 46 procent. Bristande bevisning anses vara den största anledningen till att många förundersökningar läggs ner.⁵⁵ Av de 46 procenten som döms är böter den vanligaste påföljden och motsvarar ca 50 procent av alla domslut. Även fängelse finns med i straffskalan men utdömdes bara i mindre än 20 procent av fallen.⁵⁶ De överträdelse som bedöms som ringa ska enligt 24§ i lagen om kontaktförbud inte dömas till ansvar.

I förgående stycke citerades en åklagare som uttryckte sin uppfattning om kontaktförbudet. I samma rapport från Brå frågade man även en polis om hur hen uppfattade kontaktförbudet och specifikt effekterna av att bryta mot det: ”Effekterna av att bryta mot kontaktförbudet blir ganska uddlöst och tandlöst tycker jag. För det är också så att vi sitter nästan och ljuger för den som ansöker, ja vad händer om han bryter mot det? Ja då säger lagstiftningen att då kan han bli anhållen. Ja, hur ofta blir man det? Jag skulle vilja säga att i 99 fall av 100 så blir man aldrig anhållen.”⁵⁷ Dessa två citat behöver nödvändigtvis inte representera den samlade polisen eller åklagarmyndighetens uppfattning, men de visar på att det finns vissa tveksamheter när det kommer till kontaktförbudet och dess tillämpning. Det är skrämmande att de personer i samhället som ska skydda de sårbara och utsatta inte själva tror på de skyddsåtgärder de erbjuder.

---

⁵⁵ Brå, rapport 2015:3, s. 66-67.

⁵⁶ Ibid, s. 68.

⁵⁷ Ibid, s. 69.

5 Ny lagstiftning

Brottsoffers rättigheter och skyddet av brottsoffer är ett viktigt ämne även för den Europeiska Unionen. 2011 presenterade kommissionen ett åtgärds paket vars syfte är att stärka skyddet för brottsoffer i Europa. Åtgärds paketet bestod bland annat av brottsofferdirektivet som ska se till att ”brottsoffer får lämplig information, lämpligt stöd och skydd och kan medverka i straffrättsliga förfaranden”.⁵⁸ Sedan dess har Sverige jobbat med att anpassa direktivet till svensk lag och det har krävts endast ett fåtal ändringar då mycket av direktivet redan uppfylls i gällande rätt. De ändringar som införts i svensk rätt är skärpta regler om målsägandens rätt till tolk och översättning samt målsägandens rätt att ta del av information om tid och plats för olika sammanträden inför rätten.⁵⁹ I tidigare lagstiftning saknades det en rättighet för brottsoffret att få information om förövaren sattes på fri fot inför till exempel en rättegång.⁶⁰ Men tack vare direktivet får kvinnor som utsatts för våld i en nära relation mer stöd och framförallt vetskap om var förövaren befinner sig. Informationsskyldigheten lyfts fram som en av de viktigare aspekterna av det fortsatta skyddet just för att det erbjuder kvinnorna och brottsoffer i övrigt mer stöd och trygghet. För att skydda brottsoffer från fortsatt våld ska medlemsstaterna även garantera att det finns tillgängliga åtgärder att sätta in.⁶¹ När det kommer till dessa punkter anses Sverige leva upp till kraven som de olika artiklarna ställer och kräver därför ingen lagändring. De lagändringar som gjordes kom att träda ikraft den 1 november 2015 vilket gör det omöjligt att undersöka huruvida syftet med direktivet och de nya lagändringarna efterlevs. Än så länge kan man bara spekulera hur det eventuellt kommer kunna förändra och förbättra rättsläget för kvinnliga brottsoffer. Något vi dock har sett tidigare är att lagändringar inte alltid innebär en förbättrad situation för de som omfattas.

---

⁵⁸ Prop. 2014/15:77, s. 8.

⁵⁹ Ibid, s. 1.

⁶⁰ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/06/brottsoffer-far-bättre-stöd-och-okat-skydd/>.

⁶¹ Prop. 2014/15:77, s. 9-10.

6 Analys

Det här sista kapitlet är indelat i två huvudstycken. I det första stycket kommer jag sammanfatta det rådande rättsläget för partnervåld och på så vis även besvara den första frågan i min frågeställning; Hur ser det fortsatta skyddet ut för kvinnor som utsatts för våld i en nära relation? I det andra stycket kommer jag diskutera de förändringar och lagändringar som har gjorts de senaste åren och diskutera huruvida de åtgärder som erbjuds för fortsatt skydd in facto fungerar. I detta stycke kommer jag besvara de resterande frågeställningarna; Är kontaktförbudet tillräckligt och kommer de nya lagändringarna förändra rättsläget?

6.1 Våld mot kvinnor i en nära relation

Som framgått ovan har rättsläget för kvinnliga brottsoffer som utsatts för våld i en nära relation förändrats över tiden. Partnervåld sågs först som en privat angelägenhet som skulle lösas inom familjen utan inblandning från staten och samhället. Det var inte förens på slutet av 1900-talet som våldet sågs som ett samhällsproblem och kom att bli en viktig politisk fråga. Efter flera viktiga reformer och lagändringar introducerades brottet grov kvinnofridskränkning 1998 och i och med detta tog samhället även ansvar för vad som pågick bakom stängda dörrar. Partnervåld har under det senaste århundradet gått från en privat fråga till ett samhällsproblem som staten nu tar ansvar för.

Våldets karaktär är möjligtvis en sak som inte förändrats särskilt mycket de senaste århundradena. Teorin om våldets normaliseringsprocess har fått ett stort genomslag i samhället och är ett resultat av mannens utövande av makt över kvinnan. Genom fysiskt och psykiskt våld, hot och skrämsel och social isolering lyckas mannen skapa ett förhållande där mannen är överordnad kvinnan.

För de kvinnor som är starka nog att lämna ett våldsamt förhållande väntar den period som anses som den farligaste. Den närmsta månaden efter en separation och efter en polisanmälan är att anse som den farligaste perioden för kvinnor som precis separerat från deras våldsbenägna partner. Just därför är det extra viktigt att samhället tar sitt ansvar och erbjuder kvinnorna de skydd de behöver, inte bara efter en separation utan även för de kvinnor som lever kvar i förhållandet, även om just dessa kvinnor kan vara svåra att identifiera.

För att en straffprocess ska kunna inledas mot mannen krävs det att polisen får kännedom om de brott som har begåtts. Kvinnans anmälningsbenägenhet beror till stor del på den situation hon befinner sig i, men även på hennes förtroende för rättsväsendet. De skyddsåtgärder som erbjuds innebär ofta en påfrestning och olägenhet för kvinnan, det är kvinnan som måste flytta, bära med sig larmtelefon, få sina personuppgifter fingerade och installera förstärkta fönster och dörrar. Den säkerhetsåtgärd som specifikt riktar sig mot mannen är kontaktförbudet.

Det finns ett stort mörkertal när det kommer till mäns våld mot kvinnor, dels på grund av våldets normalisering, hot och skrämning om konsekvenser och det faktum att förövaren är någon de hyst känslor för, vilket gör att många våldsbrott inte kommer till myndigheternas kännedom. Att så få som 1/3 av alla som ansöker om ett kontaktförbud beviljas ett och att få anmälningar leder till åtal kan också bidra till att många låter bli att anmäla våldet.

Både den gångna och den nuvarande regeringen beskriver mäns våld mot kvinnor som ett allvarligt samhällsproblem och man är klar och tydlig med att våldet måste upphöra.

6.2 Utvärdering av lagarna

Kvinnan som mördades av sin man sommaren 2015 visar klart och tydligt att det finns brister i det svenska rättssystemet när det kommer till det fortsatta skyddet av kvinnor som utsatts för våld i en nära relation. Trots att mannen tidigare dömts för misshandel på sin fru ansåg åklagaren inte att kraven för kontaktförbud var uppfyllda.

Sverige har de senaste 20 till 30 åren genomfört flera olika åtgärder på lagstiftningsområdet för att förebygga och bestraffa våld mot kvinnor och närstående. Lagen är tydlig med att visa att lagen och samhället inte accepterar mäns våld mot kvinnor. Partnervåld är inte längre ett privat problem som ska lösas inom familjen. Det allmänna, har genom en stark lagstiftning gjort våld mot kvinnor till att bli deras angelägenhet. Att ha det nedskrivet är en sak, men man kommer inte särskilt långt om det som står skrivet inte realiserar. De berörda myndigheterna och organisationerna måste arbeta aktivt för att de kvinnor som utsätts för våld i en nära relation ska få det skydd och stöd de behöver.

De lagändringar som trädde ikraft 2011 ansågs nödvändiga då man ansåg att lagen om kontaktförbud tillämpades för restriktivt. Men uppföljande studier visar på att lagen fortfarande tillämpas restriktivt och att lagändringarna har haft liten inverkan på

åklagarnas praxis. Syftet med lagändringarna var att ”stärka förbudets brottsförebyggande effekt och förbättra det skydd som förbudet har som avsikt att ge”. Men ser man till statistiken så anser jag att rättsläget idag i princip är oförändrat och syftet med lagändringen har inte uppnåtts. Exakt vad det här beror på är väldigt svårt att avgöra men att det i slutändan hänger på de som använder och tolkar lagen. 2015 kom ytterligare lagändringar inom detta område. De kom att träda ikraft den 1 november 2015 så exakt vad de kommer innebära för rättsläget och det fortsatta skyddet går i nuläget inte att avgöra. Men baserat på tidigare lagändringar har jag svårt att se att dessa skulle bli revolutionerande. Det viktiga dock med just dessa lagändringar är att det visar på att både EU och Sverige tar ansvar för dessa brott.

Polisen och åklagarmyndigheten är två av de viktigaste aktörerna när det kommer till det fortsatta skyddet för brottsoffer. Det är deras bedömning av fallet som blir avgörande när beslut ska tas om tvångsåtgärder. Till sin hjälp har de olika hot och riskbedömningsmanualer, bland annat SARA som i dagsläget främst används av polisen och kriminalvården. Åklagaren använder sig av polisens bedömning av situationen som ett viktigt underlag när det ska beslutas om kontaktförbud men har tack vara lagen om kontaktförbud ett stort eget tolkningsutrymme. Som jag nämnt tidigare finns det stora regionala skillnader i landet när det kommer till antal beviljade kontaktförbud, att kvinnans adress ska påverka huruvida hon får ett beviljat kontaktförbud eller inte är en fara för rättssäkerheten. Det här visar tydligt att en stark lagstiftning inte är tillräckligt för att komma till bukt med problemet utan förändringarna måste komma inifrån.

Den största orsaken till att kontaktförbuden nekas är att de anses vara okvalificerade, orsaken bakom dessa okvalificerade ansökningar är brist på information och kunskap inom området. Att införa gemensamma riktlinjer för polis, kriminalvård och åklagare skulle kunna vara svaret på ovanstående problem. Åklagare borde alltid ta del av den hot och riskbedömning som polisen gör vilket i sin tur skulle lämna ett mindre utrymme för godtyckliga bedömningar.

Kontaktförbudet innebär inget automatiskt skydd men har haft en viss effekt. För de mest ihärdiga förövarna är förbudet obetydligt. För att kvinnorna ska känna trygghet är det just därför viktigt att polisen är aktiva och följer upp. Det är särskilt viktigt att överträdelse av kontaktförbudet tas på större allvar, då 1/3 av de som fått ett kontaktförbud emot sig misstänkts ha brutit mot det någon gång. Förslagsvis skulle man kunna höja miniminivån när det kommer till påföljderna. I nuläget utdöms ingen påföljd om överträdelsen anses som ringa och vid grövre överträdelse är det främst böter som

döms ut. Att höja miniminivån skulle med stor sannolikhet ha en brottsförebyggande verkan men framförallt skulle det medföra större trygghet för de kvinnor som kan komma att behöva ett kontaktförbud. Om inte polisen tar dessa överträdelser på större allvar kommer kvinnofridskränkningarna fortsätta och regeringens mål om att få mäns våld mot kvinnor att upphöra aldrig att förverkligas.

6.3 Slutsats

Som nämnts i föregående stycke så innebär kontaktförbudet inte något automatiskt skydd men det är tydligt att det har haft en viss effekt. Det som är positivt är att det våld som många kvinnor råkar ut för av deras partner har kommit upp på den politiska dagordningen. Lagstiftningen tillsammans med starka, enade och samarbetsvilliga myndigheter och organisationer gör målet om att få mäns våld mot kvinnor att upphöra inte helt omöjligt. Kontaktförbudet, så som det ser ut idag, har en viss brottsförebyggande verkan men inger inte något stort förtroende för rättsväsendet. För få ansökningar beviljas och många av de överträdelser som anmäls tas inte på tillräckligt stort allvar. Detta leder till att både rättsväsendet (polis och åklagare) och allmänheten tappar förtroendet för det skydd som erbjuds. Detta får allvarliga konsekvenser dels för rättssäkerheten men speciellt för de kvinnor som lever i ett våldsamt förhållande och som vill förändra sin situation.

Sverige har genom en stark lagstiftning kommit en bra bit på vägen, nästa steg blir att få samhällets alla individer och organisationer att ställa sig enade bakom lagen. Ett förbättrat samarbete mellan de olika myndigheterna och organisationerna anser jag vara det som behövs för att den nuvarande lagen ska tillämpas i enlighet med sitt syfte. En samstämmig poliskår och åklagarmyndighet gör att skyddet förstärks, kvalitén på ansökningarna förbättras, de regionala skillnaderna suddas ut och informationsflödet blir tydligare.

Källförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1987/88:137, om Besöksförbud.

Prop. 1997/98:55, Kvinnofrid.

Prop. 2005/06:155, Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken.

Prop. 2010/11:45, Förbättrat skydd mot stalkning.

Prop. 2014/15:77, Genomförande av brottsofferdirektivet.

SOU 1995:60, Kvinnofrid.

Myndighetsrapporter, undersökningar och riktlinjer

Frenzel, Anna, *Brott i nära relation: en nationell kartläggning*, Brottsförebyggande rådet (Brå rapport 2014:8), Stockholm, 2014.

Hagstedt, Johanna (red.), *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*, Brottsförebyggande rådet (Brå rapport 2012:13), Stockholm, 2012.

Kropp, P. Randall, SARA: bedömning av risk för framtida partnervåld: manual med instruktioner och kommentarer, Landstinget Kronoberg, Växjö, 1999.

Larsson, Sandra, *Kontaktförbud: en utvärdering av ändringarna i lagen 2011*, Brottsförebyggande rådet (Brå rapport 2015:3), Stockholm, 2015.

Lindahl, Emma & Westlund, Olle, *Besöksförbud: de berörda och deras erfarenheter*, Brottsförebyggande rådet, information och förlag (Brå rapport 2007:2), Stockholm, 2007.

Lundgren, Eva (red.), *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfångsundersökning*, Brottsoffermyndigheten, Umeå, 2001.

Rying, Mikael, *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*, Brottsförebyggande rådet (BRÅ, rapport 2007:6), Stockholm, 2007.

Våld och hälsa: *en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet, Uppsala, 2014.

Åklagarmyndigheten. *Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna*. Tillsynsrapport 2013:4. Utvecklingscentrum, Göteborg, 2013.

Tidskrifter

Dugan L, Nagin D, Rosenfeld R. Explaining the decline in intimate partner homicide: The effects of changing domesticity, women's status, and domestic violence resources. *Homicide Studies* [serial online]. January 1, 1999;3(3):187-214. Available from: Scopus®, Ipswich, MA. Hämtad 29 november 2015.

Wijma, Barbro, Heimer, Gun M. & Wijma, Klaas, 'Kan patienten ha utsatts för våld?: skall man ställa frågan - och i så fall hur?', *Läkartidningen.*, 99(2002):20, s. 2260-2264, 2002.

Litteratur

Alexius Borgström, Katarina & Hollander, Anna (red.), *Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009.

Björck, Annica. Samverkan. I Heimer, Gun M., Björck, Annika & Kunosson, Chrystal (red.), *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2014.

Burman, Monica, *Straffrätt och mäns våld mot kvinnor: om straffrättens förmåga att producera jämställdhet*, Iustus, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2007, Uppsala, 2007.

Fredriksson, Max & Malm, Ulf, *Brottsoffrens rättigheter i brottmålsprocessen*, 4., uppdaterade uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012.

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013.

Larsson, Eva, *Närhet som gör ont: om våld mot närstående*, Rev. uppl., Brottsofferjourernas riksförbund, Stockholm, 2006.

Lindgren, Magnus, Pettersson, Karl-Åke & Hägglund, Bo, *Brottsoffer: från teori till praktik*, Jure CLN, Stockholm, 2001.

Nordborg, Gudrun. Mäns våld mot kvinnor. I Heimer, Gun M., Björck, Annika & Kunosson, Chrystal (red.), *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2014.

Nylén, Lars. Rättsväsendet – polisens, åklagarens och domstolens roller. I Heimer, Gun M., Björck, Annika & Kunosson, Chrystal (red.), *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2014.

Strandell, Peter, Kontaktförbud - ett slag i luften?: om förutsättningarna för lagens tillämpning i praktiken, 1. uppl., Stiftelsen Tryggare Sverige, Stockholm, 2011.

Wilson, Margo & Daly, Martin. Till Death Us Do Part. I Radford, Jill & Russell, Diana E. H. (red.): *Femicide: the politics of woman killing*, Open University Press, Buckingham, 1992.

Elektroniska källor

”Brottsoffer får bättre stöd och ökat skydd”, Regeringen.se, 26 juni 2015, Tillgänglig <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/06/brottsoffer-far-battre-stod-och-okat-skydd/> (hämtad 2015/12/19).

Lisinski, Stefan, ”Kvinna nekades kontaktförbud – mördades i sitt hem”, Dagens Nyheter, 16 sept. 2015, Tillgänglig <http://www.dn.se/sthlm/kvinna-nekades-kontaktforbud-mordades-i-sitt-hem/> (hämtad 2015/11/25).